

4. Карлін М. І. Управління державними фінансами: [навч. посібн.] / М. І. Карлін, О.В. Борисюк. – Луцьк : ПП Іванюк , 2013. – 273 с.

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ОПЕРАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА

Огієвич І. І., студентка

Науковий керівник: Догадайло Я. В., к.е.н., доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

У сучасній економічній літературі існує багато підходів до розгляду складу системи показників операційного аналізу підприємства. Відповідно до Негла Т.Р. [1] до складу системи показників операційного аналізу відносяться 6 показників: точка беззбитковості, запас фінансової міцності, точка закриття підприємства, кромка безпеки, об'єм реалізації продукції на отримання цільового прибутку, коефіцієнт маржинального доходу та коефіцієнт виручки. Файфер В.П. [2] до складу системи показників операційного аналізу відносить 8 показників: точка беззбитковості, запас фінансової міцності, точка закриття підприємства, кромка безпеки, коефіцієнт виручки, маржинальний дохід, коефіцієнт виручки та сила операційного важеля. Згідно з думкою Шморгуна Н.П. [3] до системи показників слід віднести 7 показників: точка беззбитковості, ціновий коефіцієнт, точка закриття підприємства, об'єм реалізації продукції на отримання цільового прибутку, коефіцієнт маржинального доходу, чутливість прибутку та коефіцієнт запасу міцності. Але більшість вчених розглядають систему показників без урахування специфіки функціонування певної галузі національного господарства країни.

Отже єдиної думки щодо кількісного та якісного складу системи показників операційного аналізу підприємства не існує, окрім того стосовно підприємств автомобільного транспорту склад системи показників є неоднозначний. Все це можна пояснити відсутністю розробленого підходу щодо науково обґрунтованого формування складу системи показників операційного аналізу підприємства.

Таким чином, метою роботи є усунення вищенаведених недоробок шляхом наукового обґрунтування системи показників операційного аналізу підприємств автомобільного транспорту на підставі розробленого алгоритму дослідження.

Формування системи показників операційного аналізу підприємства пропонується здійснювати в п'ять етапів. На першому етапі здійснюється дослідження поглядів щодо показників операційного аналізу (таблиця 1). На другому етапі відбувається вибір показників

Таблиця 1 – Аналіз підходів щодо показників операційного аналізу

Назва показника	Номер літературного джерела								% співпадання
	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Точка беззбитковості	+	+	+		+	+	+	+	87,5
Ціновий коефіцієнт	+	+		+			+	+	62,5
Запас фінансової міцності	+	+		+	+			+	62,5
Об'єм реалізації продукції на отримання цільового прибутку	+	+	+	+		+		+	50
Коефіцієнт виручки				+	+		+		50
Кромка безпеки(зона безпеки)		+		+	+	+			50
Маржинальний дохід(прибуток)	+		+		+			+	50
Коефіцієнт маржинального доходу		+		+		+	+		50
.....									
Коефіцієнт безпеки операційної діяльності			+					+	12,5
Загальна кількість показників	5	6	5	7	8	6	4	5	

операційного аналізу за відсотком співпадання думок вчених ($\geq 50\%$). Отже, в якості системи показників операційного аналізу цілеспрямовано буде використовувати вісім показників (таблиця): коефіцієнт маржинального доходу, маржинальний дохід, точка беззбитковості, об'єм реалізації на отримання цільового прибутку, коефіцієнт виручки, ціновий коефіцієнт, кромка безпеки, запас фінансової міцності. Третій етап являє собою узгодження обраного переліку показників зі специфікою роботи підприємств автомобільного транспорту, шляхом експертного опитування працівників автомобільного транспорту, щодо переліку показників операційного аналізу. Для вибору системи показників, що використовуються для прийняття оперативних управлінських рішень необхідно використовувати експертний метод. Метод експертних оцінок є одним з методів наукового дослідження, заснований на використанні думок експертів. Для реалізації експертного методу було розроблено спеціальну анкету. Згідно з методиками по вибору кількості експертів [9] була створена група експертів в кількості 18 чоловік. Коефіцієнт компетентності експертів склав 0,85. Серед них було проведено експертне опитування, за результатами якого було

виявлено, що склад системи показників операційного аналізу підприємств автомобільного транспорту формують дев'ять показників: точка беззбитковості, коефіцієнт маржинального доходу, беззбитковість реалізації, маржинальний дохід, зона безпеки, запас фінансової міцності, коефіцієнт запасу міцності, операційний важіль та об'єм реалізації для отримання цільового прибутку. На четвертому етапі здійснюється визначення переліку показників операційного аналізу шляхом порівняння результатів здійснення другого етапу дослідження з результатами експертного опитування. П'ятий етап являє собою визначення сутності, економічного призначення, порядку розрахунку та бажаної тенденції зміни кожного показника операційного аналізу (таблиця 2).

Таблиця 2 – Показники операційного аналізу діяльності підприємства

№ з/п	Назва показника	Ум. позн.	Одиниця виміру	Порядок розрахунку	Сутність показника	Бажана тенденція
1	2	3	4	5	6	7
1.	Точка беззбитковості	Х _{ТБ}	натур.од.	$\frac{V_{\text{пост}}}{Ц - V_{\text{зм1Д}}}$	Обсяг діяльності, при реалізації якого доходи дорівнюють витратам	Падіння
2.	Коефіцієнт маржинального доходу	К _{пр}	Частка одиниць, %	$1 - \frac{V_{\text{зм1Д}}}{Ц}$	Показує приріст прибутку у відносному виразі при збільшенні доходу на 1 грн.	Ріст
3.	Беззбитковість реалізації	Д _{ТБ}	грош.од.	$\frac{V_{\text{пост}}}{K_{\text{пр}}}$	Виручка, яка дорівнює загальним витратам	Падіння
4.	Маржинальний дохід	МД	грош.од.	Д - V _{зм}	Частина виручки, що залишається на покриття постійних витрат і формування прибутку	Ріст
5.	Зона безпеки	З _Б	натур.од.	Х - Х _{ТБ}	Показує на скільки фактичний обсяг діяльності перевищує критичний	Ріст
6.	Запас фінансової міцності	З _{ФМ}	грош.од.	Д - Д _{ТБ}	Показує на скільки фактична виручка наближається до критичної	Ріст
7.	Коефіцієнт запасу міцності	М _Б	Частки одиниць, %	$1 - \frac{D_{\text{ТБ}}}{D}$	Є мірою ризику нерентабельної роботи	Ріст
8.	Операційний важіль	К _{ОЛ}	Частки одиниць	$\frac{V_{\text{пост}}}{V_{\text{заг}}}$	Характеризує ступінь використання постійних витрат	Оптимум
9.	Об'єм реалізації для отримання цільового прибутку	Х _{ЦП}	натур.од.	$\frac{V_{\text{пост}} + ПЦ}{МД_{\text{П}}}$	Характеризує обсяг діяльності, при реалізації якого підприємство отримує цільовий прибуток	Падіння

Таким чином, в роботі здійснено обґрунтування складу системи показників операційного аналізу підприємств автомобільного транспорту за допомогою запропонованого алгоритму дослідження. Визначений склад ураховує особливості функціонування автотранспортної галузі та не суперечить думкам провідних спеціалістів як в сфері операційного аналізу так і автотранспорту.

Практичне використання обраної системи показників в підприємстві передбачає розділення загальних витрат на дві групи за критерієм їх реагування на зміни обсягу діяльності: змінні та постійні витрати. В підприємствах країни система фінансового обліку витрат не дозволяє це зробити автоматично. Тому в подальших дослідженнях необхідно обрати метод, що дозволить здійснювати класифікацію загальних витрат автотранспортного підприємства на постійну та змінну частини, використовуючи данні фінансового обліку.

Література.

1. Нэгл Т. Р. Стратегия и тактика ценообразования: Руководство для принятия решений, приносящих прибыль; [пер. англ. Павлов М.Е.] /Т.Р. Нэгл, Р. В Холден. — СПб.: "Питер", 2001. – 412 с.
2. Файфер Б. П. Удвойте ваши прибыли: 78 способов сделать фирму высокоприбыльной / Б. П. Файфер. - "ЮНИТИ", 1996. – 429 с.
3. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. - К.: ЦНЛ, 2006. – 528 с.
4. Волкова О. Н. Управленческий анализ / О.Н. Волкова. - М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – 304 с.
5. Белов В. С. Управление прибылью: проблемы выбора, принятие финансовых решений / В. С. Белов, Н. Н. Селезнева, И. П. Скоблева. – СПб.: "Приоритет", 1996. – 487 с.
6. Волков М. О. Операционный анализ в принятии управленческих решений / М. О. Волков. - М.: Бератор – Паблишинг, 2007. – 176 с.
7. Голов С. Ф. Управленческий учет / С. Ф. Голов. - К.: Либра, 2004. – 576 с.
8. Швиданенко Г.О. Контролінг: [навч.посібник] / Швиданенко Г. О., Лавриненко В. В., Дерев'янюк О. Г., Приходько Л. М. – К.: КНЕУ, 2008. – 264 с.
9. Бешелев С.Д. Экспертные оценки / С.Д. Бешелев, Ф.Г. Гурвич. – М.: Наука, 1973. – 159 с.